

Overweging Genesis 33

Jakob is de grensrivier overgestoken. Als hij daar alleen overblijft om na zijn vrouwen en kinderen als laatste de rivier over te steken, vecht er een vreemdeling met hem. Later zou hij zeggen: Ik heb gestreden met God die nacht. Ze worstelen en Jakob gaat pas weer verder als hij de zegen heeft gekregen. Maar nu gaat Jakob voorop en voor de anderen uit.

Daar komt Esau, met vierhonderd man hoog op kamelen. Een machtig man. Het is hem voor de wind gegaan. Jakob buigt. Als teken van erkenning, als bewijs van respect. Kwetsbaar en overgeleverd aan de goedgunstigheid van de ander. Verzoenen. Het woord zegt het al. Er zit iets van zoenen in. Dat gebeurt ook. Esau vliegt Jakob om de nek. De mannen, allebei aan het hoofd van een groot bedrijf, allebei het middelpunt van een volk in oprichting, ze huilen in elkaars armen. 'je bent mijn broer' zegt hij. Esau doorbreekt de afstand. Hij maakt de ontmoeting persoonlijk. Hij laat zich niet leiden door zijn recht, maar door de liefde. Hij sluit eerst zijn broer in de armen, voordat er nog van alles besproken wordt. In deze geschiedenis van Jakob valt het voortdurend op, hoe de relatie tot God en de relatie tot de ander met elkaar verweven zijn. Oog in oog staan met God is hetzelfde als oog in oog staan met je broer of zus. Schuld, boete, verzoening, het gebeurt allemaal tussen je in want het gaat om de harmonie binnen een relatie.

Dat is waar het mis ging bij Jakob. Niet per se bij de dingen die hij deed en die hij zei: daar konden zijn naasten uiteindelijk wel mee leven, met de nodige pijn en moeite. Maar het ging mis bij zijn blik. Hij keek zijn vader pas aan toen die blind was. Hij keek zijn broer vanaf de baarmoeder al niet aan, hing liever aan zijn hiel. Hij keek zichzelf niet in de spiegel aan na wat hij gedaan had, maar hij vluchtte weg bij alles en iedereen. Hij keek God niet aan tot hij thuisloos raakte. Wegkijken van de ander is de ultieme manier om niet te vergeven of te worden vergeven, want daar krijgt de ander dan de kans niet toe.

De afgelopen maanden hebben we veel thuis gewerkt achter de laptop, met zoom, teams. Op internet heb je knopjes: mute, om iemand het zwijgen op te leggen. Block, om iemand helemaal uit je leven te blokkeren. Jakob zou ze veel gebruikt hebben.

De kunst van vergeven en vergeven worden is iemand aan blijven kijken. Het verschil tussen vergeven en verzoenen zit volgens mij in actie naar de ander. Bij vergeven gaat het om de ander, je vergeeft deze iets wat hij of zij je heeft aangedaan. Verzoening is meer een innerlijk, persoonlijk proces. Je verzoent je met wat er is gebeurd, het heeft niet langer alle macht over je. Iemand op blijven zoeken. Contact proberen te maken, ook al is de woede er nog, het onbegrip, de schaamte. Wie durft dat aan? Oog in oog staan met de ander?

Vluchten in troost, ontkenning of drukte, bewust of onbewust is een natuurlijke reactie. Als het gaat om herstellen van misstappen uit het verleden, vlucht je vaak weg voor het ongemak van schaamte, vernedering en spijt. Maar het goede dat hier tegenover staat, is veel groter. Wanneer je probeert je te verzoenen met mensen, vergroot je de volheid en het geluk van je eigen leven en die van de ander. De waarde van goede menselijke relaties is veel fundamenteler dan het vermijden van schaamte. Dit toelaten kan helpen om de beweging van het vluchten om te buigen in de richting van herstel.

Of zoals de filosoof Levinas zegt: Door het verleden op me te nemen, daar verantwoordelijkheid voor te dragen en om vergeving vragen, wordt je van het belaste verleden bevrijdt en is er een nieuwe toekomst mogelijk.

Er zijn volgens de joodse traditie drie soorten verzoening -verzoening met God, verzoening met de ander en verzoening met jezelf. De laatste twee zijn volgens mij alleen mogelijk als gevolg van de eerste, de verzoening met God. Verzoening met God betekent dat je helderheid krijgt. Je snapt op een diepere manier waarom een situatie is zoals die is. Daardoor begrijp je ook jezelf en de ander beter. Dat kan een diepe ervaring van verzoening teweeg brengen.

De joden vieren één maal per jaar Jom Kippoer, de grote verzoendag. Jom Kippoer draait om vergeving van God. Om vergeving van God te krijgen voor fouten die je hebt gemaakt ten opzichte van anderen, is het belangrijk om voor Jom Kippoer (de grote verzoendag) vergeving te vragen aan de mensen die je pijn hebt gedaan. Daarom zijn er voor Jom Kippoer 10 dagen van inkeer, om je te verzoenen met de ander, jezelf en met God.

Jakob en Esau verzoenen zich. Jakob geeft de zegen terug die hij destijds ontfutseld heeft en zegt daarbij: Ik zie in jou het aangezicht van God en jij bent mij goedgezind.

Zoals Jean Pierre Rawie in zijn laatste zinnen zo treffend zegt: Dat de wijde boog waarin we elkaar ontwijken de cirkel mag worden die ons buitensluit.

Elkaar vasthouden en niet loslaten, aankijken, totdat het licht doorbreekt, en je voelt dat je gezegend bent.

Dat we daar op mogen vertrouwen.

Moge het zo zijn.

Ans Ponger
Juni 2021